STRÖMSTAD AKADEMI
Nordiskt institut för avancerade studier

Nyhetsforum Strömstad tvärvetenskapliga akademi

Innehåll

Redaktörens ruta: Anders Gustavsson 1
Månadsrapport från ordförande och rektor 2
Åsa Morberg: Vad vill regeringen göra med högre utbildning? 5
Per Flensburg: Vetenskapliga fakta om jultomten 6
Per Flensburg: Organisering av den Akademiska verksamheten 8
Rappe Kalja: Nära Vinslöv 13
Per Staffan Boström: INBJUDAN till medlemsmöte 14

Redaktörens ruta: Anders Gustavsson

R_e_d_a_k_t_ö_r_e_n_s_ _r_u_t_a_ _Anders Gustavsson

Informatikforskare och rektor Per Flensburg och **didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg** rapporterar om aktuella nyheter inom Strömstad akademi.

Didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg har recenserat Stig Ottossons bok Dynamiskt ledarskap, 2025 https://drive.google.com/drive/folders/1-Mbcc_7WYH5V-D9M4hWefXwMqF8ozqkbB Hon diskuterar regeringens satsningar på högre utbildning och forskning.

Informatikforskare och rektor Per Flensburg har skrivit en spekulativ krönika om jultomtens existens och presenterat förslag för Strömstad akademis kommande verksamhet.

Industriell ekonom Per Staffan Boström inbjuder till ett seminarium som är både fysiskt i Göteborg och via Zoom den 8 januari där vi diskuterar hur lokalavdelningarna kan bidra till Strömstad akademis långsiktiga utveckling. **Obs anmälan senast den 4/1.**

Psykolog Gudrun Olsson har i Seniorpsykologen 2025, 28, nr 4 publicerat Makt – bruk och missbruk.

Etnolog Anders Gustavsson har publicerat skriften Ur den mörka familjehistorien. En mördares väg från förnedring till upprättelse i 150-årig berättartradition. https://stromstadakademi.se/Jannes.pdf I antologin Good Thoughts on Folklore and Mythology vol 1 Folklore 2025 s. 455-471 har han publicerat Border Area People and their Contacts across the long Norwegian/Swedish National Border. https://trivent-publishing.eu/img/cms/2025%20Terry%20Gunnell/Festschrift_vol-%201-%20FOLKLORE_eBook.pdf

Etnolog Anders Gustavsson har i tidskriften RIG. Kulturhistorisk tidskrift 2025 nr 4 recenserat Bonnie Clementsson Fängslade öden. Tjuvar och bedragare i 1800-talets Sverige, s 232-235 och Inga-Britt Hultmar Allting som växer har börjat som … John Erik Eriksson s 250-252.

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

Skogsgenetiker Dag Lindgren skriver om överbefolkning Silence about "överbefolkning" in Swedish public discourse, but is there a change in the media? - The Overpopulation Project

I Acta Academiae Stromstadiensis nr 83 har **etnolog Anders Gustavsson** publicerat Femtio år av väckelseforskning i Norden. https://stromstadakademi.se/AAS/AAS-83.pdf

I Fria skriftserien FSS nr 55 har **etnolog Anders Gustavsson** publicerat Seniora forskare en samhällsresurs https://stromstadakademi.se/FSS/FSS-55.pdf

I Fria skriftserien FSS nr 56 har **skogsgenetiker Dag Lindgren** publicerat Hur livet kom till vintergatans planeter https://stromstadakademi.se/FSS/FSS-56.pdf

I Fria skriftserien FSS nr 57 har **informatikforskare och rektor Per Flensburg** tillsammans med avlidne **Carl E. Olivestam** publicerat I brända filosofers sällskap https://stromstadakademi.se/FSS/FSS-57.pdf

Etnolog Anders Gustavsson har i den finlandssvenska tidskriften Budkavlen 2025 recenserat Genus, arbete och landsbygd. En livsvärld i rörelse 1500-1960. Red. av Anders Ahlbäck m fl. Helsingfors/Stockholm 2024. https://journal.fi/budkavlen/article/view/173191/120014

Under rubriken böcker och antologier på Strömstad akademis hemsida finns antologin Raka spår och krokiga stigar – Vägen fram till att bli forskare, 2025 https://stromstadakademi.org/F/

Jag önskar nya bidrag till januarinumret av Nyhetsforum med deadline den 27 januari 2026 till anders.gustavsson@ikos.uio.no Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning. OBS: Filen ska vara i word eller open office format!

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, Reprintserien SAR, Preprint och Fria skriftserien till per.flensburg@stromstadakademi.se. Planerade bokprojekt meddelas till anders.gustavsson@ikos.uio.no. Bidrag till videoserien skickas till Gudmund Bergqvist: gudmundbergqvist@hotmail.com

Månadsrapport från ordförande och rektor

av Rektor Per Flensburg och styrelsens ordförande Åsa Morberg

Då avslutar vi snart 2025, och går in i 2026. Vi har haft ett händelserikt år bakom oss. Vi har varit mycket aktiva i akademin under året som gått.

Vi hoppas nu alla på ett bra år 2026 för Strömstad akademi. Och vad kan då det vara? Det är nya ledamöter, det är aktivitet, liv och rörelse i vår förening. Det handlar om att få vara med om intressanta och roliga saker, att skapa meningsfullhet och att ha trevligt! Och lägg märke till en sak: Klockan 16:04 den 21 dec var det vintersolstånd! Det betyder att från om med nu blir det bara ljusare!

Arkivpolicy för Strömstad akademi ska beslutas

Det är snart styrelsemöte och då ska vi fastställa arkivpolicy för Strömstad akademi. Det är ett arbete som Bode Janzon, Sten Philipson och Per Flensburg arbetat med. Det är styrelsens huvudärende. Det är en sista pusselbit i föreningens administrativa utveckling. Vi har tidigare beslutat om ny stadga, etisk policy, etiskt råd, skapat redaktionsråd, diskuterat publiceringsstrategi och skapat nya fora, allt för att öka den administrativa kvaliteten.

Vi får en föredragning av arbetsgruppen innan styrelsen beslutar om arkivpolicy. Arkivering handlar om att systematiskt bevara dokument och information, som inte längre används dagligen, men som behöver sparas för långsiktig referens, efterlevnad av lagar eller historiska ändamål. Arkivering sker antingen fysiskt i arkivutrymmen eller digitalt. I vårt fall blir arkivet digitalt. Det finns redan en digital början.

Arkivet omfattar bevarande av de viktigaste handlingar för forskning och kulturarv. Gallring sker kontinuerligt av irrelevanta handlingar. Arkivering för föreningar handlar det om för vår räkning och det innebär att systematiskt samla och bevara viktiga dokument som protokoll, räkenskaper (7 år, enligt bokföringslagen) medlemsregister och verksamhetsmaterial för att säkra föreningens historia och uppfylla lagkrav.

Vi kommer att utse arkivansvarig och biträdande arkivansvarig som kommer att ge råd och stöd till funktionärer. Skulle Strömstad akademi avvecklas och kanske läggas ner får vi söka stöd hos folkrörelsearkiv för långtidsförvaring av föreningens handlingar.

Man kan naturligtvis fråga sig varför vi ska spara och arkivera dokument. Det handlar givetvis om effektivitet i arbetet. Ordning och reda underlättar alltid det dagliga arbetet. I ett arkiv finns register och förteckningar och man hittar lätt i sin förenings handlingar. Det är viktigt att hålla samman alla handlingar som berör samma sak. Ett väl fungerande arkiv möjliggör kontroll.

Vi har också vissa lagliga skyldigheter, och det gäller till exempel handlingar som rör ekonomi. Det är viktigt att arkivet bevaras och sköts på rätt sätt för kommande generationer. I arkivet lever föreningens skeenden och dess historia vidare.

Arkivet är en del av vårt kulturarv och materialet i arkivet kan användas till historik, utställningar, historiska forskning och sociologiska studier. Man kanske kan säga att arkivet är Strömstad akademis minne. Dokumenten som sparats är viktiga ännu många år senare. Vi kan utreda gamla frågor och konstatera vilka beslut som tagits. I dokumenten kan vi söka efter information om den verksamhet som Strömstad akademi haft, och man kan också troligen hitta modeller för utvecklingsarbete. Dokumenten i arkivet möjliggör insamling av statistik och sammanställande av rapporter. Vi ska be arkivansvariga att hålla i ett webbinarium för ledamöter i Strömstad akademi så att alla känner till arkivpolicyn och kan arbeta efter den.

Omorganisering av den akademiska verksamheten

Vi har en redaktionskommitté i Strömstad akademi. Det är en grupp ledamöter som tillsammans bestämmer innehållet, layouten och strategin för våra publikationer. De kan fungera rådgivande eller beslutande. I redaktionskommittén finns experter från olika forskningsområden.

Peter Währborg har varit sammankallande i redaktionskommittén. Några faställda och tydliga riktlinjer har inte funnits för redaktionskommittén. Sammankallande i redaktionskommittén menade att redaktionskommitténs ledamöter inte använde redaktionskommittén så som det var tänkt. Peter Währborg aviserade då att avgå som sammankallande, men han stannar kvar som ledamot.

Rektor har sedan länge haft tankar på att omorganisera den akademiska verksamheten, för i likhet med Peter Wähtborg menar han att den inte har fugerat. Han kommer därför att kalla Akademin till ett möte i mitten av januari för att diskutera en möjlig omorganisering. Ett förslag till en sådan presenteras i en särskild artikel i detta nyhetsbrev.

Lokalgrupper

Per Staffan Boström har blivit sammankallade för lokalavdelning Väst och den ska ha möte den 8 januari i Göteborg, på landsarkivet. Per Staffan presenterar sina tankar i en särskild artikel där han även föreslår en utveckling av den akademiska versksamheten i likhet med var rektor föreslår.

Bokmässan 2026 – ska Strömstad akademi vara med nästa år igen? Eller året därpå?

Bokmässan finns för att främja läsning och litteratur och skapa en mötesplats för idéer, kulturdebatt och bildning, samt lyfta fram aktuella samhällsfrågor och olika valda teman.

Alla, från författare och förlag till läsare och forskare, samlas för att utforska nya böcker, berättelser och perspektiv. Mässan fungerar som en stor arena för att stimulera samtal och kunskapsutbyte i en tid när litteraturen och läsningens roll är viktigare än någonsin för samhället. Strömstad akademi hade en egen monter 2025.

Québec, Folkbildning och Spel är beslutat temat för 2026 års bokmässa. Folkbildning, i samarbete med Folkbildningsrådet, Svenska Akademien, Göteborgs universitet tillsammans med Folkuniversitetet samt Svenska Bibelsällskapet, samt Spel, som arrangeras med stöd från Göteborg & Co. Hedersgäst är Guest of Honour: Québec. Satsningen har redan nu gett stort genomslag, enligt Bokmässans ansvariga, ett tjugotal titlar från Québec förbereds för översättning till svenska exempelvis.

Bokmässan i Göteborg är Nordens största kulturevenemang och en av de allra största bokmässorna i Europa med över 80 000 besök, 800 utställare och 300 seminarier. Mässan är ett spännande evenemang för såväl en branschpublik som för allmänheten. Det upplevde vi genom deltagandet i bokmässan 2025.

Varje år arrangeras tusentals programpunkter på scener och i montrar på mässgolvet, och en prominent Guest of Honour sätter sin prägel på mässan med litteratur, mat och kultur. Nästa gång vi deltar kanske vi kan medverka med programpunkter på scener och genom seminarier? Bokmässan är ett nav för litteratur och kulturdebatt som inspirerar och väcker tankar. Genom att främja bildning, läsning och litteraturens roll i samhället gör vi tillsammans världen bättre. Frågan är då om vi i Strömstad akademi ska vara med i år? Eller om vi ska vänta och delta 2027? Bokmässan är inte primärt ett styrelsebeslut annat än den ekonomiska ramen för bokmässan. Bokmässan tillhör den akademiska delen av akademin och beslutet att delta tas inte i styrelsen.

Återigen: Vetenskapsfestivalen 2026 äger rum 10-12 augusti 2026

Vetenskapsfestivalen i Strömstad, arrangerad av Strömstad akademi är ett årligen återkommande event med bl a populärvetenskapliga föreläsningar och vetenskapliga diskussioner. Arrangemanget är en viktig fysisk aktivitet för Strömstad akademi. I år äger det rum i Stadshuset och närmare bestämt i Fars sal. Det har varit en tradition och vi återgår till traditionen. Programmet svarar Rektor Per Flensburg för tillsammans med prorektor Anders Gustavsson. Det följer samma upplägg som tidigare med 20+20 föreläsning där föreläsningarna kan grupperas efter tema. Nytt för i år är att vi hoppas få ledande politiker att leda ett seminarium där vi diskuterar hur Akademin och Kommunen kan dra nytta av varandra.

Arrangemangen i övrigt svarar en lokal arbetsgrupp för. Den består av Lars Broman, Peter Fritzell, Sveza Daceva-Filipova, Rosa Jörgensen och Sven Moosberg. Vi ser alla fram emot att delta i vetenskapsfestivalen och har naturligtvis bokat in den i våra almanackor. Vetenskapsfestivalen är dels till för oss själva, dels för våra kontakter utanför akademin. Vi arbe-

tar mestadels nätbaserat och därför är vetenskapsfestivalen extra viktig. Forskare kan presentera sina senaste resultat och idéer. Det ger andra ledamöter möjlighet att bygga vidare på deras arbete och möjliggör spridningen av kunskap till en bredare publik. Vetenskapsfestivalen kan ses som ett nätverk och den ger en plattform för att träffa likasinnade kolleger och potentiella samarbetspartners. Det är nästan som en vetenskaplig speed-dating! Deltagare får möjlighet att ställa frågor, utmana resultat och ge värdefull feedback. Diskussioner kan ge upphov till nya projekt eller nya vändningar i forskningen.

Att delta i vetenskapsfestivalen ger dig insikt i de senaste trenderna och teknikerna inom ditt område. Vetenskapliga möten håller dig uppdaterad och kan hjälpa dig att vara i framkant.

Åsa Morberg: Vad vill regeringen göra med högre utbildning?

Vad vill regeringen egentligen göra med högre utbildning? Regeringens policy för högre utbildning är viktig för Strömstad akademis rekrytering?

reflektioner av Åsa Morberg

Som ordförande i Strömstad akademis styrelse ser jag det som viktigt att följa med i regeringens utveckling av högre utbildning och forskning. Strömstad akademis rekryteringsbas är främst seniora kolleger vid landets cirka 50 lärosäten. Vilka riktlinjer och ramar styr de kollegernas arbetsförhållanden innan yrkesverksamheten ofta tvångsavslutas? Vad kan då vara attraktivt för seniora kolleger att utveckla i Strömstad akademi? Vad söker seniora kolleger efter avslutad tjänst?

Lotta Edholm är minister för högre utbildning. Hon är minister för gymnasium högskole- och forskningsminister, i regeringen Kristersson, sedan 28 juni 2025. Skolminister är Simona Mohamsson, och hon har ansvar för förskola, grundskola och fritidshem. Lotta Edholm är den tredje ministern med ansvar för högre utbildning och forskning på mindre än ett år. Vad det betyder kan man undra? Det tar tid att bli varm i kläderna även för ministrar. Byten på utbildningsministerposten är naturligtvis en nackdel. Lotta Edholm syns också främst ha förskolan och skolan som sitt skötebarn.

Nuvarande ministrar i utbildningsdepartementet är inga starka välmeriterade akademiker. Ministrar med höga akademiska examina som är meriterade gör med största sannolikhet ett bättre arbete som ministrar för högre utbildning, än sådana som har lägre kompetens. Lotta Edholm har en fil.kand. i statsvetenskap, men i övrigt är hennes karriär främst politisk. Simona Mohamsson har en kandidatexamen i offentlig förvaltning och några fristående kurser i sociologi, men hon har också påbörjat en masterutbildning vid Göteborgs universitet/ Åbo Akademi som hon inte slutförde. Ministrarna har båda en akademisk grundutbildning och Mohamsson har också fristående kurser och en påbörjad master. Ingen av dem som har några spetsutbildningar.

Lotta Edholm syns satsa på "tillbaka till grunderna"- reformer inom skolan och högre utbildning. Hon har fokus på bättre ordning, bättre studiero, minskad digitalisering (särskilt för yngre), fler analoga läromedel, stärkt lärarroll, tuffare tag mot friskolor (nya lagar, friskolepengsändrngar) och bättre förutsättningar för STEM-utbildningar och studenter. Lotta Edholm vill ha högre kvalitet (Och vem vill inte det?), minskad betygsinflation (ny 10-gradig skala) och ett tydligare statligt ansvar för att styra skolsystemet, samtidigt som hon erkänner tidigare misstag med för snabb digitalisering. Lärarutbildningen reformerar hon också i samma anda.

Regeringen vill också stärka Sveriges konkurrenskraft genom högre utbildning och forskning med fokus på kompetensförsörjning, kvalitet och arbetsmarknadsanknytning. Regeringen vill stärka Sveriges konkurrenskraft genom högre utbildning och forskning, inom STEM (naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik). Det är inget nytt.

Regeringen vill också säkerställa akademisk frihet och regional närvaro, samtidigt som man vill ha en tydligare koppling mellan utbildningsutbud och samhällets behov. Det sistnämnda rimmar illa med akademisk frihet. Det som hotar akademisk frihet är politiskt inflytande. Ministern för högre utbildning styr och ställer för den högre utbildningen och forskningen. Kritiken finns också mot de regionala högskolornas kvalitets brister, medan universiteten klarar sig undan ministerns omdömen.

De reformer som genomförts och genomförs handlar främst om förskola och skola. Enligt Lotta Edholm har svensk högre utbildning en urholkad finansiering (behöver 13 miljarder mer än på 90-talet), för lite lärarledd tid, ett för svagt studiemedelssystem från 2001, samt hot mot akademisk frihet och en läskris där studenter saknar grundläggande läs- och skrivförmåga. Lotta Edholm vill därför stärka finansieringen, öka den lärarledda tiden, modernisera studiemedlen och försvara akademisk frihet, med fokus på mer grundläggande kunskaper och starkare statlig styrning. Det är intressant eftersom staten styr det allra mesta alla redan, medel, riktlinjer och styrdokument och fem statliga verk.

Vad är då egentligen akademisk frihet och vad kommer att beslutas här framöver? Akademisk frihet är rätten för forskare, lärare och studenter att fritt söka, utveckla och förmedla kunskap utan otillbörlig påverkan från politik, ideologi eller kommersiella intressen, vilket är grundläggande för ett öppet samhälle. Det innefattar att självständigt välja forskningsfrågor och metoder, och att skapa ett öppet klimat där även kontroversiella idéer kan diskuteras, men det måste ske inom lagens och en god akademisk kulturs ramar.

Utbildningsministern har exempelvis inte alls gjort något åt den ålderism som syns råda i högre utbildning. Ålderism inom svensk högskola manifesteras genom stereotypa föreställningar om äldre anställda, trots att Sverige har en åldrande befolkning och att forskning visar på stora variationer mellan individer. Akademiker kastas bryskt ut när de fyllt 68 år, med några få undantag. Det finns faktiskt lärosäten som har en anställningspolicy för senior personal. Det har inte framkommit något som tyder på att utbildningsministern tänker göra något heller. Det gagnar naturligtvis Strömstad akademi som kan utgöra en fristad för akademiker som önskar fortsätta sin karriär i akademisk frihet.

Utkastade och tvångspensionerade kolleger är välkomna till Strömstad akademi att fortsätta sin forskning och sin akademiska verksamhet. I Strömstad akademi har vi ingen ålderism. Alla är välkomna att fortsätta sin akademiska karriär!

Per Flensburg: Vetenskapliga fakta om jultomten

Per Flensburg

Här kommer en gammal klassiker.

Fick du inte besök av jultomten i år? Du kanske inte märkte det för det måste ha gått undan. Om nu tomten finns. Vissa fysiska fakta talar mot detta.

Inga kända arter av renar kan flyga. Men det finns ytterligare 300 000 levande organismer som ska klassificeras, och även om flertalet av dessa är insekter och bakterier, så utesluter inte detta HELT existensen av flygande renar, som bara Jultomten har tillgång till.

Det finns 2 miljarder barn (personer under 18 år) på jorden. Jultomten verkar dock inte betjäna de muslimska, hinduiska, judiska och buddistiska religionerna, varför arbetsbördan reduceras till endast 15% – 378 miljoner, enligt Befolkningsinstitutet.

Med i snitt 3,5 barn per hushåll, blir det 91,8 miljoner hem. Man förmodar att det finns åtminstone ett snällt barn i varje hem.

Jultomten har 31 jultimmar att arbeta på, tack vare de olika tidzonerna och jordens rotation, och om man antar att han reser från öst till väst (vilket verkar logiskt). Detta medför 822,6 besök per sekund. Med detta menas att för varje kristet hushåll med snälla barn, har Tomten ca 1/1000 sekund att parkera, hoppa ur släden, krångla sig ner i skorstenen, fylla sockorna med klappar, lämna resten av klapparna under granen, äta de godsaker som eventuellt kan ligga framme, få sig själv upp genom skorstenen igen, upp i släden och vidare mot nästa hus.

Det är ju vanligt att tomten får en snaps när han kommer på besök. Låt oss anta att han får 5 cl 40% alkohol vid vart 10:e besök. Då blir han tvungen att kolka i sig 183 600 liter ren alkohol eller ungefär 459 000 snapsar. Tomtens ämnesomsättning måste vara otrolig!

Vi antar nu att vart och ett av dessa hushåll är jämt utplacerade över jorden (vilket vi, naturligtvis, vet är falskt men för våra uträkningars skull så accepterar vi detta), och detta ger 1,2 kilometer per hushåll, en total resa av 120,8 miljoner kilometer, inte inkluderat uppehåll för vad de flesta av oss måste göra minst en gång var 31:e timme, plus matning av renarna och så vidare, de 459 000 snapsarna icke att förglömma! Tomtens släde måste därför röra sig med en hastighet av 1045 kilometer i sekunden, 3 000 gånger ljudets hastighet.

Som jämförelse rör sig det snabbaste av människor byggda fordonet på jorden, Ulysses rymdsond, i den löjliga hastigheten 43,8 kilometer i sekunden – en konventionell ren springer i högst 24 kilometer i timmen.

Slädens nyttolast tillför ytterligare ett intressant inslag. Om vi antar att varje barn inte får något mer än en kartong LEGO av lagom storlek (ungefär 1,5 kilo), bär släden 321 000 ton, inte inkluderat Tomten, som oftast beskrivs som överviktig.

På marken, kan konventionella renar inte dra mer än 220 kg. Även om man går med på att Tomtens ”Flygande renar” kan dra 10 gånger den normala vikten, räcker det inte med åtta renar. Vi behöver 214 200 renar. Detta ökar slädvikten – till 353 430 ton. Åter igen, för jämförande – detta är fyra gånger fartyget Queen Elizabeths vikt.

353 000 ton som färdas i 1045 km i sekunden skapar ett enormt luftmotstånd – detta kommer att värma renarna på samma sätt som rymdskepp som återvänder till jordens atmosfär. Ledarparet bland renarna kommer att absorbera 14.3 quintiljoner joule av ren energi. I sekunden. Var!

Kort sagt, de kommer att gå upp i eld nästan omedelbart, och utsätter bakomvarande renar för enorm hetta samt skapar en öronbedövande ljudexplosion i deras kölvatten.

Hela rengruppen kommer att upplösas under en tidslängd av 4,26 tusendelar av en sekund. Tomten kommer under tiden att utsättas för g-krafter 17 500,06 gånger det normala. En 182 kilos Jultomte (som verkar löjligt smal) kommer då att pressas mot slädens bakre vägg med en kraft av 3 149 961 kg.

Slutsatsen är därför – finns verkligen Jultomten?

Per Flensburg: Organisering av den Akademiska verksamheten

Per Flensburg, rektor

Inledning, bakgrund

Vi har ganska strikt skiljt på Akademin Strömstad akademi och den ideella föreningen Strömstad akademi. Ideell förening är rättsligt reglerad medan en Akademi egentligen inte finns som juridiskt begrepp. I och med att vi tar in alla behöriga efter ansökan är vi något av ett mellanting. Vi har de senaste åren ägnat mycken tid och kraft åt att få ordning på föreningens verksamhet, vi har sett över stadgarna, vi har utarbetat befattningsbeskrivningar, vi har en etisk policy och snart har vi även en arkivpolicy. Därmed har vi en god grund för den akademiska verksamheten som dessvärre inte fungerat speciellt bra. Dvs vi har publicerat fem böcker, ett dussin artiklar i fria serien, 14 videor i SAV-serien, 6 st reprintartiklar och en pre-print men bara en artikel i AAS-serien. Det kan därför vara motiverat att ta ett omtag och undersöka hur vi kan underlätta publikationer av vetenskapligt granskade artiklar.

Huvudsyftet måste vara att engagera så många som möjligt i den akademiska verksamheten. Resultatet av denna är publikationer och föreläsningar. Föreläsningar har vi med samarbete med Rotary, Folkuniversitetet och Historiska föreningen i Strömstad. Mycket av detta dokumenteras i vår föreläsningsserie SAV, som Gudmund Bergqvist håller i. Där finns också andra fristående föreläsningar plus några hela kurser givna på senioruniversitet. Allt detta är av populärvetenskaplig karaktär. För de som vill fortsätta fördjupa sig inom sitt ämne har vi startat temagrupper. Det finns även sådana som omfattar tvärvetenskapliga områden och som har ett tämligen konkret och avgränsat mål. Ett sådant exempel är teknikvärderingsgruppen vars mål är att återinföra tekniska attachéer i Sverige. Men det finns också bredare grupper, t e x naturvetenskap och medicin. Förutom temagrupper har vi också lokalgrupper för att kunna träffas fysiskt utan alltför stora omkostnader.

Föreningen leds av en styrelse vars ledare är ordföranden, Åsa Morberg. Akademin har ingen sådan tydlig styrelse, annat än att den leds av rektor, dvs Per Flensburg. Motsvarigheten till styrelsen är redaktionskommittén (RK) men dess uppgifter har varit oklara. En snäv uppfattning är att den ska diskutera publikationer och ansvara för kvaliteten i våra olika skriftserier. I praktiken har det i detta perspektiv blivit att utse granskare till AAS-serien och att fastställa riktlinjer för denna serie. Då vi har ett 80-tal olika ämnen från stort sett samtliga fakulteter är detta en inte helt enkelt uppgift, jag skulle vilja säga att det är en omöjlig uppgift att hitta riktlinjer som passar överallt. Peter Währborg och jag har ägnat mycken tid åt att diskutera detta och vi har kommit fram till en rimlig kompromiss som finns på hemsidan.

Problematisk situation

Vi har haft problem med bokprojekt som dragits igång med avsikt att tryckas utan att ett sådant beslut varit förankrat i vare sig styrelse eller redaktionskommitté. I höstas satte redaktionskommittén ner foten och bestämde att alla bokprojekt skulle rapporteras till RK, men så skedde inte. Samtidigt försökte då redaktionskommittén ta ett övergripande ansvar för den akademiska verksamheten och inte bara syssla med publikationer. Inget av detta blev formellt fastslaget av årsmötet och kommunikationen till ledamöterna var inte den allra bästa. Det resulterade i att Peter Währborg ställer sin position som sammankallande i RK till förfogande. Jag kommer därför att kalla till möte i januari. Vid detta möte ska Akademins framtida organisering diskuteras och därför kommer samtliga ledamöter att bli kallade. Det är viktigt att så många som möjligt får göra sig hörda och framföra sin åsikt. Denna

fråga ska inte pådyvlas av ledningen utan så många som möjligt ska ha inflytande. Jag kommer dock att i detta paper beskriva en organisation som jag tror kulle kunna bli ett klart lyft för Akademin, men det är på intet vis hugget i sten, det vill jag poängtera.

Resultatet av den Akademiska verksamheten är olika former av publikationer. Detta är i och för sig ett påstående som kan diskuteras. Jag har själv definierat resultatet av min forskning som de förändringar i samhället som skett tack vare min verksamhet, såväl stora förändringar som små och avgränsade. Men allmänt är det publikationerna som räknas och vi kan inte gå mot hela det etablerade forskarsamhället. Så det gäller publikationer och för dem gäller

1. Att de blir skrivna
2. Att de blir lästa
3. Att de påverkar

Punkten 1 har vi inga större problem med, undantagandes publikationer ämnade för AAS. Kan vara att ledamöterna inte ser vinsten med att lägga ner det extra arbete som en AAS-publikation innebär eftersom vinsten i form av fler läsningar är oklar och förmodligen obefintlig. Och det leder oss in på punkt 2: Hur många läser våra publikationer? Troligen inte många eftersom vi inte syns i några vare sig nationella eller internationella databaser. Vi försöker alliera oss med olika lärosäten men hittills utan större framgång. Mitt förslag att lösa detta dilemma är att starta en tidskrift på kungliga bibliotekets plattform: https://publicera.kb.se/ Mer om detta senare.

Punkten 3, att påverka, är det som många av oss vill göra och vi har ett ganska stort antal debattforum. Vi har ett diskussionsforum, som ingen använder. Dag Lindgren har startat en blogg om överbefolkning, som inte heller leder till mycket diskussion, jag har startat en tankesmedja, Tvärtänkt, där jag och några till skriver häftiga debattartiklar, som inte heller de läses. Vi skriver debattartiklar i vårt nyhetsforum, som kommer ut en gång i månaden och som verkar läsas av en hel del. Men det är stort sett en handfull människor som skriver där.

Till sist har vi en debattidskrift ”Tidningen Tvärtänkt” eller egentligen en prototyp till debattidskrift. För det händer inte speciellt mycket och det krävs förmodligen en hel del åtgärder för att få fart på den. Men jag har en del idéer som vi kan ta upp senare.

Fakultetsnämnd

Första frågan gäller RK. Vad sker med den? Jag skulle vilja omvandla den till något som mer liknar en fakultetsnämnd, med grupper för varje större ämnesområde t ex medicin, naturvetenskap, ekonomi, humaniora, tvärvetenskap och kanske några till. Alltså enheter som ansvarar för kvalitet i de ämnesvisa publikationerna. Det sker vanligtvis genom peer review och det är en process vi är väl bekanta med. För specifik ämnesgranskning kan vi ibland anlita personal utanför Akademin. Det skulle kunna tänkas att dessa ämnesgrupper blir våra temagrupper, med uppgift att både producera och granska sina publikationer. Hursomhelst kan temagruppernas och fakulteternas verksamhet hållas isär. Man kan tänka sig att temagrupperna är mer inriktad på diskussion och kritik medan fakulteterna är vetenskapliga. Nedan ett översiktligt organisationsschema.

Man kan tycka att det är en onödigt komplicerad organisation. Men vi har ett 80-tal olika ämnen från stort sett alla fakulteter. Det är omöjligt att formulera vetenskapliga kriterier som gäller för alla ämnena. Istället får vi gruppera närliggande ämnen som har ungefär samma syn på god vetenskap.

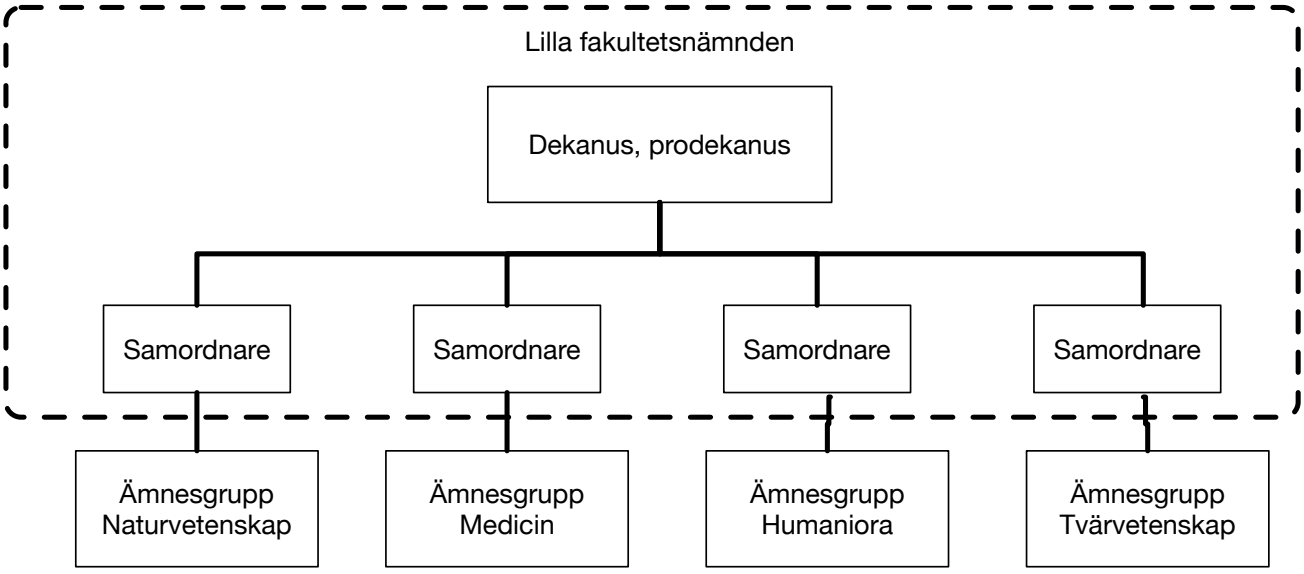

Fakultetsnämnden som helhet har också till uppgift att diskutera Akademins utveckling, komma med nya förslag till inriktningar/tema, initiera bokprojekt (vilket vem som helst kan göra) m m Det viktiga är att arbetet bedrivs på ett informellt plan, med så få regler som möjligt och med möjlighet för envar att komma med initiativ. Vi är alla erfarna forskare och vet vad som krävs av en vetenskaplig publikation så vi borde kunna lita på varandra i stor utsträckning.

Rektor och prorektor är självskrivna medlemmar i fakultetsnämnden, däremot behöver de inte vara med i ämnesnämnderna. Deras viktigaste uppgifter är att samordna verksamheten så att ett Akademins syfte uppnås. Varje ämnesgrupp har en sammankallande och dessa formar tillsammans med rektor och prorektor något som kan kallas lilla fakultetsnämnden som sammanträder tämligen ofta. Den stora fakultetsnämnden behöver inte sammanträda så ofta och egentligen är alla ledamöter med i den. Och jag betonar: Det ska inte leda till mer administration eller kontroll utan leda till ökad kommunikation och dialog mellan Akademins ledamöter.

Vetenskaplig tidskrift

Om en forskare vill publicera sina resultat finns följande sätt:

1.**Konferenser**: Det kostar pengar som universitetet eller högskolan betalar. En senior forskare som inte är anställd vid något universitet/högskola får själv betala, både avgift och resa. Ca 25-50 000 kr är ett vanligt belopp.

2.**Traditionella vetenskapliga tidskrifter**: Dessa kräver i regel en anknytning till etablerat universitet/högskola och kostar väldigt mycket pengar att läsa. Dessa betalas i regel av biblioteket på det universitet/högskola till vilken man är anknuten. Att publiceras i en sådan tidskrift är en tidskrävande process, som kan ta åratal. Varken författare eller granskare får betalt.

3.**Open access tidskrifter**: Traditionella tidskrifter har fått mycket kritik för sina ohemula priser och många anslagsgivare kräver open access-publicering som innebär att tidskriften är gratis att läsa. Förlagen kompenserar då sina förlorade inkomster genom att ta betalt för att publicera en artikel. Det kostar i regel nånting mellan 25 och 70 000 kr. Det ska betonas att varken författare eller granskare får betalt.

4.**Diamond open access**: I detta fall kostar det inget att publicera och inget att läsa. Alla tidskrifter på Publicera är diamond open access, det är ett krav för att få publicera där.

Hela detta system bygger på dels impact factor, dels peer review. Impact factor är ett mått på hur många citeringar ett viss artikel har. Impact mäts dels för enskilda artiklar, dels för hela tidskriften. Det anses att ju högre impact en tidskrift har desto högre är dess kvalitet och desto mer eftertraktat är det att publicera i den. Det medför att det kan ta väldigt lång tid innan en artikel blir publicerad. Men inom vissa ämnen, t ex inom medicin och biovetenskaper, är tiden till publicering väldigt viktig. Därför finns möjlighet till preprint, att publicera i väntan på granskning.

Det har uppkommit ett otrevligt fenomen, nämligen rovtidskrifter (Beall, 2012, 2017). Det är open access tidskrifter med en mycket summarisk, ibland obefintlig, granskning. Men en antagen, dvs betald, artikel blir snabbt publicerad och kan läggas till den enskilde forskarens publikationslista. Kostnaden är lika hög som för en vanlig open access tidskrift, men kvaliteten är på intet sätt säkerställd. Namnet kan ofta vara samma eller väldigt likt som för en etablerad seriös tidskrift. Det märkliga är att varken författare eller universitet vill riktigt ta i detta. Författarna får ju en garanterad publikation med minimalt arbete och varken de eller deras universitet vill erkänna denna form av fusk (Flensburg, 2022).

Den sista kategorin, Diamond Open Acess är givetvis mycket tilltalande och Kungliga Biblioteket tillhandahåller en plattform https://publicera.kb.se för detta ändamål. De tillhandahåller också hjälp med en del funktioner däromkring, ISSN, DOI: etc. Tanken är att Strömstad akademi ska ge ut en tidskrift ”*Acta Academiae Strömstadiensis*” med en tvärvetenskaplig inriktning. Jag utvecklar idén närmare nedan.

Acta Academiae Strömstadensis

Syftet med denna tidskrift är att *ge seniora forskare möjlighet att publicera* även efter att de blivit tvångspensionerade av sitt ordinarie lärosäte. Vi har hört alltför många historier och forskare som utan förvarning blivit avstängda vid 67 års ålder. Här får de möjlighet att publicera sig och bli affilierade till Strömstad akademi.

Tidskriften har samma uppdelning som vår fakultetsnämnd med en chief editor för varje ämne eller ämnesområde ska man kanske hellre säga. Fakultetsnämnd och tidskriftsredaktion kan vara desamma. Det kan kanske vara en fördel. Till sin hjälp har chief editor ett antal associated editors som är de som gör granskningen av varje artikel. Man kan även låta utanförstående granska om det inte finns någon som anser sig tillräckligt kompetent.

Redaktörerna inom ett visst ämnesområde formulerar gemensamt de riktlinjer utefter vilka granskning ska ske. Riktlinjerna publiceras på tidskriftens hemsida så de är bekanta för presumtiva bidragare.

Det behöver också finnas någon eller några som har överblick över hela tidskriften, som designar och uppdaterar hemsidan och är kontaktperson till KB. Jag föreslår att jag och Anders, dvs rektor och prorektor delar på denna syssla.

Varje nummer av tidskriften, som bör heta Acta Academiae Strömstadensis (AAS) kan tänkas ha ett tema. Detta utlyses av aktuell ämnesgrupp och samlar förhoppningsvis ihop ett antal bidrag kring detta tema. Det kan vara enskilda bidrag i form av flervetenskapligt bidrag, men det kan också vara flera författare från olika ämnen som tillsammans behandlar den specifika frågan. Ett sådant temanummer kan svara till en antologi men behöver inte vara lika omfattande. I varje nummer av tidskriften ska också finnas utrymme för inomvetenskapliga artiklar som ligger utanför temat.

En fråga är medlemskap i Strömstad akademi. Jag skulle vilja göra det obligatoriskt, men jag vet inte om plattformen tillåter det. En avgift på 600 kr/år som ger en rätt att publicera obegränsat med artiklar under ett år kan inte anses vara oskälig, med tanke på de ohemula avgifter som vanliga tidskrifter tar. De har en return on invest (ROI) på 40% mot ett vanligt företag som ligger på 10-20%. Forskarsamhället kritiserar också detta system, men så länge kvalitet mäts i antal citeringar får vi dras med det. Om medlemskap i SA inte krävs, vad finns det då för incitament att bli medlem i denna illustra församling? Det är en pedagogisk uppgift modell större enligt min uppfattning.

För- och nackdelar

Det här förslaget har flera fördelar. Då det inte finns entydiga riktlinjer som omfattar alla vetenskaper och utesluter alla icke-vetenskaper måste bedömningen av ett bidrags vetenskapliga värde ske enligt de riktlinjer som gäller för bidragets ämnesområde. Vi slipper då uppslitande diskussioner om vad som är eller inte är vetenskap. Det har funnits ansatser till detta inom Akademin.

De forskare som är aktiva inom Akademin har hållit på med forskning under lång tid typiskt 30-50 år. De är otroligt erfarna och ett av syftena med AAS är att de kan dela med sig av dessa erfarenheter. Vi har delvis gjort det i några av våra antologier men här kan vi göra det på ett mer genomtänkt sätt, t ex genom att ta upp olika metodologiska problem.

En stor fördel är att våra artiklar blir mycket mer lästa i och med att vi publicerar dem på en officiell plattform och därigenom blir listade i ett antal databaser. Jag ser detta som ett bättre alternativ till Diva, där vi inte lyckats få någon att stödja oss.

Vi kan hävda att Akademins och tidskriftens profil är tvärvetenskap, men ändå tillåta inomvetenskapliga bidrag, ungefär som vi gjorde i pandemiboken. Det blir då flervetenskap.

Akademin kan inte erbjuda labbfaciliteter eller dyrbara instrument så det är inte aktuellt att bedriva forskning som kräver detta såvida inte den enskilde forskaren kan hyra in sig eller bli inbjuden att deltaga i någon befintlig miljö. Det är främst översiktsartiklar, state of the art och sammanfattande analyser vi kan publicera. Den sistnämnda, där man utgår från ett stort antal artiklar som undersökt samma fenomen och gör en mer eller mindre statistisk sammanställning och kommer fram till en gemensam slutsats, är vanliga och uppskattade idag.

Man kan förmoda att ledamöternas vilja att producera artiklar i AAS ökar dels genom ett ökat inomvetenskapligt stöd, dels genom en ökad synlighet. Skulle detta inte bli fallet kan vi ändå hjälpligt klara oss några år genom att använda de artiklar som redan finns i vår skriftserie AAS.

En nackdel är att KB vill att redaktionen inte ska skriva texter utan det ska andra göra. Här kommer vi att ha en mycket stor redaktion eftersom vi täcker hela det vetenskapliga fältet och det kan därför anses svårt att redaktionen inte deltar i publiceringsverksamheten. Vi skulle kunna föreskriva att en artikel skriven av en redaktionsmedlem ska granskas av tre stycken och inte av två vilket vanligtvis är fallet. Eller hitta på något annat sätt.

Rappe Kalja: Nära Vinslöv

Det vitriolproducerande ånglädret låg avhyvlat på en storstege
Sladdsatsen riskbenägte de fumlande flottyrringarna till 18%
Skrotkalle åt en mjukglass med strössel och sajpade en kullslagen
Flasklocket vidgade sina vyer med uppätna grönkringlor i bulk

Sammanslutningen upplöstes chockartat med myndigheternas tillstånd
Spillrorna av lokalen färdades över dunkla rälsbussar med påskliljor
Befolkningen befruktades av kalasgula morguler med blåa hårband
Eländet spred sig Trumptoriskt i den klimathotade atmosfären

Då framsteg ett glosögt yngel ridandes på en vit vågfärgad kanalje
En tillfredsställelse kom med 22:12 tåget och lade sig över gräsmattan
I Vinslöv stektes pannkakor med senap och gröna ägg med ketchup
Ånglädret, sladdsatsen, skrotkalle och flasklocket återgick till sina sysslor

Och allt vara bara en fotnot (nr 1298735 i världens gigantiska uppslagsbok!

Per Staffan Boström: INBJUDAN till medlemsmöte

INBJUDAN till medlemsmöte för medlemmar i Strömstad akademis lokalavdelningar!

Alla medlemmar i Strömstad akademis lokalavdelningar bjuds nu in till en eftermiddag i Göteborg eller via ZOOM den 8 januari 2026!

Syftet med möte är att diskutera om, varför och hur vi lokalt kan bidra till Strömstad akademis långsiktiga och kvalitativa utveckling och tillväxt!

Vi vill träffas både ”live” och via Zoom. Jag hoppas att Du som inte har möjlighet att komma fysiskt, ändå vill och kan vara med på mötet via en zoom-länk som jag skickar till Dig, Du som anmält att Du vill medverka. Det vore glädjande om minst en eller två medlemmar från varje lokalavdelning kan delta.

Fysiskt träffas vi på folkminnesarkivet på Arkivgatan 9 i Göteborg där vi först får en presentation av arkivet. En detaljerad agenda för mötet skickas till alla anmälda innan mötet.

Tid	Aktivitet
13:00	En presentation av arkivet
13:30 (ca)	En diskussion om vad den lokala närvaron och andra lokala förutsättningar betyder för att kunna genomföra forskningsprojekt, seminarier, utbildningar, mentorprogram mm
15:00-16:00	Efter en kort paus fortsätter vi med en diskussion om olika förslag till ”forskningsstrategier” för Strömstad akademi och om ett förslag att genomföra ett vår/sommarseminarium och tema för detta.

Ett förslag inför diskussionerna om ”forskningsstrategier” handlar om att utveckla en unik forskningsprofil där alla våra nuvarande och kommande discipliner tydliggörs. Om en forskningsstrategi, som detta förslag handlar om, ska kunna genomföras så behöver vi jobba i ”team” där så många medlemmar som möjligt medverkar.

Välkommen!

Anmäl Dig via sms, via mobil eller epost! Senast den 4/1. Ange om Du kommer fysiskt eller deltar via zoom.

Med vänlig hälsning

Per Staffan Boström, PhD/TechD

Mobil: 0701 32 26 80

Epost: perstaffan@resurstillvaxt.se; info@stromstadakademi.se